

28 грудня 2007 року № 04-5 / 14 / Вісник господарського судочинства. – 2008. - № 1. – С.22-42.

6. Уразова Г. О. Право учасника на вихід із товариства з обмеженою відповідальністю / Г. О. Уразова // Проблеми законності. - 2015. - Вип. 129. - С. 129-138.

7. Рекомендації президії Вищого господарського суду України від 28.12.2007 р. № 04-5/14 «Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин» [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Вищого господарського суду України. – Режим доступу : // <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/245>.

8. Про практику розгляду судами корпоративних спорів [Електронний ресурс]: постанова Пленуму ВСУ від 24.10.2008 р. № 13. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08>.

Глуха Т. Р.

*студентка III курсу юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

*Науковий керівник: к.ю.н., доц., доцент кафедри
конституційного, адміністративного
та фінансового права ТНЕУ
Ментух Н.Ф.*

ЕВОЛЮЦІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА

З набуттям чинності Господарського кодексу України [1] та Цивільного кодексу України [2] серед науковців висловлюються різні міркування щодо самостійності господарського права України як галузі права та його місця і ролі в правовій системі нашої держави.

Дослідженню питань, пов'язаних із визначенням місця господарського права в системі права України, присвячені праці багатьох відомих науковців, які по-різному висловлювали свої міркування щодо цієї проблематики.

Так, науковці виділяють два підходи до трактування даної проблематики: підхід представників господарського права та цивільного права. Неможливо заперечити думку представників цивілістики, адже ті суспільні відносини, що регулюються господарським правом, практично нічим не відрізняються від тих правовідносин, що складають предмет цивільного права. Щодо підходу представників господарського права, то варто відзначити, що дані суспільні відносини наділені специфічними особливостями, які все ж таки дають змогу відмежовувати наведені вище правовідносини, опираючись на суб'єктний склад та зміст.

Поява теорії господарського права пов'язується з публікацією у 1910 р. першої частини визначної праці відомого німецького вченого правника

Ю.В. Гедемана «Die Fortschritte des Zivilrechts im XIX Jahrhundert» («Прогрес цивільного права у XIX столітті»), в якій автор обґрунтував закономірність виникнення господарського права в нових умовах господарювання, коли буржуазія отримала політичну владу і межа між приватними і публічними інтересами зникла [3, с. 93].

Ще за родоплемінного ладу, мало місце так зване внутрішнє регулювання суспільних відносин, яке ґрунтувалося на місцевому авторитеті громади. Тобто, всі питання діяльності людей, пов'язанні з виробництвом благ, вирішувалося лише в межах конкретного роду чи племені, кожна з яких підпорядковувалася певним загальноновизначеним правилам поведінки. Щодо товарного обміну, то він не був розвинений, а якщо і мав місце, то це відбувалося на засадах натурального обміну.

Розподіл праці, а саме відокремлення землеробства від скотарства, а згодом виділення ремесел і торгівлі, став поштовхом до занепаду цієї форми організації. Нові соціальні ланки, що прийшли на зміну родоплемінному ладу класифікувалися за:

1. *Рівнем соціальної системи:*

- держава
- територіальні громади сіл, селищ, міст, районів міст тощо.

2. *Характером спільних інтересів:*

- універсальні (створені для реалізації та захисту комплексу інтересів)
- спеціалізовані (створені для досягнення певних конкретних господарських цілей).

Стародавня держава також брала на себе функції організації господарського життя в країні, аби приватна ініціатива не завдавала істотної шкоди загальному благу та не мала руйнівного впливу на державу. З давніх часів відоме регулювання діяльності природних монополій шляхом встановлення граничних цін на їх продукцію (роботи, послуги). Держава визначала й правила для осіб, що здійснювали господарську діяльність з метою отримання прибутку, встановлюючи для них певні вимоги та обтяження та користь держави (різноманітні податки, збори), інших учасників господарського життя, передбачаючи, зокрема, відповідальність боржників перед кредиторами, включаючи й визнання боржника неплатоспроможним (банкрутом) з метою застосування спеціальної процедури ліквідації його заборгованості перед кредиторами [4, с. 12].

Бурхливий розвиток ремесел і торгівлі в добу середньовіччя сприяв окремому розвитку регулювання даної сфери суспільних відносин, а згодом дав поштовх до прийняття кодифікованих нормативно-правових актів. Більшість країн континентальної Європи, на той час, приймали Торгові кодекси (статути), зберігаючи специфіку регулювання правовідносин у сфері господарської діяльності шляхом прийняття окремих законів, а саме про господарські товариства чи окремі їх види (акціонерне, з обмеженою відповідальністю, тощо).

У Радянському Союзі, перші спроби кодифікації норм господарського права були започатковані в 20-тих роках XX ст. Проте, ця ідея кодифікації правового регулювання в господарській сфері розглядалася у зв'язку з дискусією про співвідношення цивільного і торгового права.

Загальна періодизація розвитку господарського права як науки на території нашої країни може виглядати наступним чином:

1. 1922-1928 роки — співіснування цивільно-правової та господарсько-правової концепцій на фоні пануючої мінової концепції;

2. 1929-1937 роки — утвердження господарсько-правової концепції з повною забороною цивільного права, навіть як навчальної дисципліни. Багато прибічників цивільного права були позбавлені роботи чи навіть волі;

3. 1938-1955 роки — перехід до концепції єдиного соціалістичного цивільного права (за іншими оцінками — вольове відновлення «катом» Вишинським) з повною відмовою від концепції господарського права, «пропагандисти якої назавжди зникли у тюрмах та виправно-трудовах таборах як «вороги народу»;

4. 1956-1991 роки — повне панування концепції цивільного права з відродженням науки господарського права і майже безуспішною боротьбою за право на існування і вихід на практичні результати;

5. 1991-2003 роки — перехідний період становлення національного цивільного і господарського права в умовах переходу від старої планової соціалістичної до нової ринкової економіки, обговорення та прийняття нового Цивільного кодексу України (далі — ЦК) і Господарського кодексу України (далі — ГК) на основі не стільки наукового скільки політичного компромісу;

6. З 2004 по нинішній час — продовження протистояння двох концепцій з неприкритим намаганням «цивілістів» домогтись скасування ГК або, на крайній випадок, підпорядкувати його ЦК [5, с. 10].

Отже, можна зробити висновок, що господарське право має багатовікову традицію з притаманними виключно йому підходами до правового регулювання та специфікою господарських відносин. Господарське право можна визначити як сукупність загальнообов'язкових правил, що регулюють поведінку суб'єктів господарської діяльності та регулюють правовідносини, що виникають між ними в процесі здійснення господарської діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – Ст. 144.

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.

3. Прилуцький Р.Б. Цінність, перевірена часом: господарському праву сто років / Р. Б. Прилуцький // Юридична наука. - 2011. - № 1. - С. 93-100.

4. Вінник О.М. Господарське право: Навч. посібник. - 2-е вид., змін, та допов. / О.М. Вінник. - К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. - 766с.

5. Ковальова К.В. Перспективи розвитку господарського права// [Електронний ресурс]: Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/3156/1/%D0%9A%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9A.%D0%92..pdf>.

